

St Phoebe Center
FOR THE DEACONESS

Pohdintoja diakonissa Angelicin vihkimystilaisuudessa

Dr. Carrie Frederick Frost

St Phoebe Center for the Deaconess

Suurena torstaina, toukokuun 2. päivänä vuonna 2024, Angelic Molen vihittiin diakonaattiin Hararessa, Zimbabwessa. Zimbabwen ortodoksinen kirkko on osa Aleksandrian ja koko Afrikan kreikkalaisortodoksista patriarkaattia (Afrikan mantereen ortodoksista kirkkoa). Aleksandrian synodin ja Hänen Autuutensa patriarkka Theodorosin hyväksymänä ja heidän tuellaan Zimbabwen metropoliitta Serafim (Kykotis) vihki kätten päälle panolla diakonissa Angelicin St Nektarioksen lähetyseurakunnassa Waterfallissa.

Minulla oli siunaus ja kunnia todistaa ja juhlia vihkimystä yhdessä vanhimman tyttäreni kanssa ja yhtyä 'Axial'-huutoihin ('Kelvollinen!'), tai shonan kielellä 'Akakodzera!'. Seuraavassa kuvaan vihkimyksen yksityiskohtia siltä osin, kun niitä tunnen sekä omia pohdintojani.

Diakonissa Angelicin valmistautuminen ja palvelutehtävä

Diakonissa Angelic on St Nektarioksen lähetyseurakunnan ortodoksisen yhteisön kunnioitettu ja rakastettu keskushahmo, ja hän on toiminut diakoniatyössä yli vuosikymmenen ennen tätä vihkimystä. Hän tuli ensimmäistä kertaa ortodoksiseen kirkkoon ystävänsä kanssa yhdentoista ikäisenä. Pian sen jälkeen koko hänen perheensä liittyi kirkkoon. Tuosta varhaisesta iästä lähtien diakonissa Angelic on ollut syvästi mukana St Nektarioksen jäsenten sielunhoidollisessa työssä. Hän valvoo monia yhteisössä tehtäviä hankkeita. Näitä ovat esimerkiksi kanankasvatushankkeen organisointi ja ylläpito; hankkeella saadaan kanoja ja munia avun tarpeessa oleville yhteisön jäsenille. Hän valvoo ja opettaa katekumeeneja, organisoi äitien ryhmiä sekä edustaa Zimbabwen ortodoksista kirkkoa ekologisissa ja ekumeenisissa tapahtumissa. Näitä ovat esimerkiksi Kirkkojen maailmanneuvoston tapahtumat ja uskonnollisten johtajien ympäristötietoisuuteen johtavat koulutukset. Hän opiskelee Zimbabwen yliopistossa

maantieteen ja ympäristöopintojen tutkintoa varten. Ennen vihkimystä hän kävi läpi koulutus- ja valmistautumisjakson, johon liittyi juhlallisia rukouksia ja metropoliitta Serafimin antamaa ohjeistusta.

Vihkimys

Vihkimys tapahtui St Nektarioksen lähetyss seurakunnassa toukokuun 2. päivänä vuonna 2024. St Nektarios on kasvava seurakunta, johon kuuluu yli 200 jäsentä, heistä yli puolet lapsia. Seurakunta omistaa kirkon, koulun, kirkon viraston ja keittiön sekä runsaasti leikkikenttävälineitä ja tilaa lapsille. Miehet, naiset ja lapset osallistuivat vihkimykseen, mutta miehiä oli vähemmän, koska aamupalvelus osui työpäivään. Palveluksen alkaessa kuoro seiso i kirkon edessä lukijan pöydän vieressä. Koko palveluksen ajan pikkulapsia vilisti kirkon etuosaan, he nojasivat kuorossa laulaviin äiteihinsä ja pitivät heitä kädestä. Kirkossa olevat lapset nauroivat, lauloivat ja pyöriskelivät koko palveluksen ajan. Nämä ovat suloisia ääniä elävässä seurakunnassa. Sekä alttaripoikia että -tyttöjä oli palvele mass a tuona aamuna.

Juuri ennen liturgian alkua toukokuun 2. päivänä metropoliitta Serafim siunasi diakonissa Angelicin lukijaksi ja alidiakoniksi. Heti sen jälkeen vihkimys tapahtui liturgian aikana alttarissa, kuten on tapa. Vihkimykseen käytettiin diakonien vihkimyskaavaa Antiokian ortodoksisen arkkihiippakunnan Pohjois-Amerikassa vuonna 1983 julkaisemasta palvelus kirjasta nimeltä *Service Book of the Holy Orthodox-Catholic Apostolic Church*. Kirja perustuu Isabel Florence Hapgoodin käännökseen lähinnä kirkkoslaavinkielisistä lähteistä vuodelta 1906. Tämä englanninkielinen palvelus kirja on laajasti käytössä Yhdysvaltojen eri ortodoksisissa kirkkoissa. Metropoliitta Serafim halusi käyttää tätä vihkimyskaavaa ikivanhan kaavan (esimerkiksi Codex Barberini Gr. 336) sijasta, koska tätä käytetään diakonien vihkimykseen nykypäivänä. Se oli siten luonnollinen valinta. Ainoat muutokset olivat se, että maskuliiniset pronominit muutettiin feminiinisiksi ja se, että lisättiin viittaus St Foibeen (apostoli Paavalin roomalais kirj eessä mainittu nainen, jota kirkko pitää diakonissan viran esikuvana).

Jumalallisen liturgian aikana toukokuun 2. päivänä diakonissa Angelic luki ektenioita, luki evankeliumin ja jakoi ehtoollista uskoville – miehille, naisille ja lapsille. Ne olivat liturgisia rooleja, jotka hän jakoi miesdiakonin kanssa. Itse asiassa hän osallistui liturgisiin tehtäviin yhdessä oman veljensä kanssa. Tämä on äskettäin vihitty diakoniksi nimellä Spiridon. Kun vietin aikaa diakonissa Angelicin kassa ennen vihkimystä, totesin hänen olevan nöyrä ja pehmeä-ääninen. Pohdin siten, miltä hänen äänensä kuulostaisi kirkossa. Kun tuli hänen vuoronsa lukea ektenioita, hänen kaunis äänensä kaikui vahvana, selkeänä ja aitona.

Diakonissa Angelic käytti samanlaista asua kuin miesdiakoni, se vain oli muokattu hänen pienemmälle keholleen sopivaksi. Jumalallisen liturgian lopuksi metropoliitta Serafim puhui diakonissa Angelicin palvelutehtävän tärkeydestä ja painotti sitä, että hänen tulee olla oikeamielinen esimerkki kaikille ja elää

Kristuksen valossa. Hän kutsui kaikkia tulemaan eteen onnittelemaan uutta diakonissaa. Hillityn innostuksen tuntu, joka oli kasvanut vihkimyksen aikana, puhkesi nyt esiin. St Nektarioksen naiset lauloivat, tanssivat, taputtivat käsiään ja hihkuivat, kun kaikki parveilivat diakonissa Angelicin ympärillä liikuttuneina, ylpeinä ja vakuuttuneina. En koskaan unohda tuon hetken vilpitöntä ja yhteistä riemua.

Diakonissa Angelicilla oli kova kysyntä palveluksen jälkeen. Jokainen ystävä ja perheenjäsen halusi tulla valokuvatuksi hänen kanssaan kaikissa mahdollisissa yhdistelmissä. Tarjottiin aterioita, ja kaikki levittäytyivät kirkon pihamaalle tasapainotellen kasvis-, papu- ja riisilautasia sylissään.

Koska diakonissa Angelic on oman aikamme ensimmäinen diakonissa, metropoliitta Serafim ylensi hänet 'arkkidiakonissan' arvoon toukokuun 4. päivänä. Tämä tapahtui väliaikaisessa Kykkon Jumalanäidin seurakunnassa, Hararen liepeillä. Toimituksessa käytettiin siihen kuuluvia rukouksia edellä mainitusta palveluskirjasta. Hän sai nimekseen 'Phoebe' ensimmäisen vuosisadan pyhän mukaan, ja siten hänen arvonimensä on 'arkkidiakonissa Angelic-Phoibe', mutta vaikuttaa siltä, että häntä tullaan kutsumaan diakonissa Angeliksi tai sisar Angeliksi. Ylentämisrukousten jälkeen hän avusti metropoliitta Serafimia seurakunnan lasten kasteessa, mikä oli perinteinen diakonissan rooli vanhassa maailmassa. Tässä väliaikaisessa seurakunnassakin diakonissa Angelicia kohdeltiin kunnioituksella ja ihaillen, ja edelleen monet halusivat päästä valokuvaan hänen kanssaan.

Naisdiakonaatin palautus

Diakonissa Angelicin vihkimys oli maailmalaaajuisten ponnistelujen huipennus, kun pyritään palauttamaan vanhaa naisdiakonaattia ortodoksiseen kirkkoon. Tätä vahvistivat Aleksandrian patriarkan erityisponnistelut. Vanhan maailman naisdiakonaatista on runsaasti todisteita. Näihin kuuluu kirjoituksia, kanonista lakia, kirjeenvaihtoa, arkeologisia tekstejä ja vihkimysriittejä. Kristityssä idässä naisdiakonaatti jäi käytöstä myöhäisen Bysantin aikana lukuisista syistä. Samoin kävi miesdiakoneille, joista tuli lähes pelkästään liturgisia apulaisia. Ortodoksinen kirkko maailmanlaajuisesti on pyytänyt naisdiakonaatin palauttamista vuosien ajan. Tästä esimerkkinä ovat Rhodoksen yhteisortodoksinen kokous vuonna 1988 sekä Ekumeenisen patriarkan lausunnot (ks. Maailman elämän edestä. Kohti ortodoksisen kirkon sosiaalielämästä, § 29 ja § 82). Monia naisdiakonaatin palauttamiselle omistettuja konferensseja ja tapahtumia on järjestetty; yhtenä esimerkkinä ne, joita on tukenut vuonna 2013 naisdiakonaattia elvyttämään ja edistämään perustettu kansalaisjärjestö, St Phoebe Center, jossa tällä hetkellä toimin puheenjohtajana.

Aleksandrian Pyhä Synodi noudatti selkeää ja arvostelukykä osoittavaa prosessia palauttaessaan tämän tehtävän. Prosessia innoittivat ne monet pyynnöt, joita naisdiakonaatin palauttamiseksi oli tehty (mukaan lukien Rhodoksen kokous). Synodi äänesti yksimielisesti prosessin aloittamisen puolesta vuonna 2016. Innoittajina olivat osittain ne Kreetan Suuren ja Pyhän Synodin (vuonna 2016) asiakirjat, joissa hyväksyttiin autokefaalisten tai paikallisten ortodoksikirkkojen (kuten Aleksandrian patriarkaatti) mahdollisuus hoitaa omia paikallisia tarpeitaan. Tämä on tärkeä seikka: koska naisdiakonaatti on osa ortodoksista perinnettä, koska sitä ei koskaan ole lakkautettu, ja koska kyseessä ei ole opillinen vaan sielunhoidollinen asia, on täysin paikallisen ortodoksikirkon toimivallassa vihkiä diakonisseja lauman tarpeiden perusteella.

Aluksi - sen takia, että Afrikan kirkkoa uhattiin taloudellisilla seurauksilla – patriarkka Theodoros II siunasi (ei vihkinyt) naisia Kongon demokraattisessa tasavallassa ja muuallakin vuonna 2017. Tämä nähtiin kompromissina, koska historiallisesti kyseessä oli selvästi vihkimystä edellyttävä rooli.

Diakonissa Angelicin vihkimys tapahtui patriarkka Theodoros II:n nimenomaisella siunauksella ja St Nektarioksen lähetyseurakunnan papiston ja jäsenten täydellä tuella. Koska diakonissa Angelicin vihkimys on ensimmäinen, se todennäköisesti kannustaa Afrikan papistoa harkitsemaan tulevien diakonissojen valintaa ja koulutusta. On jo olemassa suunnitelmia vihkiä muitakin naisia diakonaattiin Hararessa, jotta he voivat toimia St Nektarioksessa ja läheisissä lähetyseurakunnissa.

St Nektarioksen ja Suuren torstain merkitys

Vihkimyksen paikan ja ajan merkitys on selvä. Kreikassa Nektarios Eginalainen vihki kaksi nunnaa diakonissaksi 1900-luvun alkupuolella, ja metropoliitta Serafim sanoi tämän olleen tärkeä esimerkki hänelle. Suuren torstain Jumalallinen liturgia on Pyhän ehtoollisen asettamisen muistopäivä. Suurena torstaina toimitetaan myös kaksi pyhittämistoimitusta: pyhitetään mirha, jota käytetään voitelun sakramentissa otettaessa uusia jäseniä ortodoksiseen kirkkoon, ja siunataan ehtoollislahjat sairaille tai koteihin vietävää ehtoollista varten seuraavan vuoden tarpeiksi. Tässä yhteydessä diakonissa Angelicin vihkimys Suurena torstaina painottaa diakonaatin olennaista sakramentaalista ja eukaristista työtä. Ehkäpä jonakin päivänä vietetään tämän tapahtuman juhlallista muistoa. Kuten vietämme ikonien palauttamista joka vuosi Suuren paaston ensimmäisenä sunnuntaina, ehkäpä nimetään päivä naisdiakonaatin palauttamisen muistoksi.

Diakonissa Angelicin ja naisdiakonaattia edistävän liikkeen tulevaisuus

Diakonissa Angelic jatkaa luonnollisesti palvelutehtäviään, joita hän on tähänkin asti hoitanut: katekumeeniopetusta, kananhoitoa jne. Hän jatkaa työtään myös ympäristön parantamiseksi ja ohjaa ekologisia aloitteita Zimbabwen seurakuntien verkostossa. Hän sanoi: ”Maa on pyhitetty lahja Jumalalta. Meidän tulee varjella sitä vahingoilta ja elää sopusoinnussa kasvien, eläinten ja jokaisen elävän olennon kanssa.” Diakonissa Angelic jatkaa näitä hankkeita nyt kirkon tuella ja auktoriteetilla ja sakramentaalisilla yhteyksillä, jotka antavat hänelle mahdollisuuden elää täydemmin *diakoniaansa*.

Mitä vaikutusta on diakonissa Angelicin vihkimyksellä muissa osissa Afrikkaa tai ortodoksisessa kirkossa maailmalajuisesti? Se jää nähtäväksi, mutta väkevä ennakkotapaus on saatu metropoliitta Serafimin ja Aleksandrian patriarkaatin rohkeuden avulla. Ei ainoastaan vihitty diakonissaa, vaan koko prosessi toteutettiin virheettömästi. Diakonissa Angelicin vihkimys tarjoaa kirkon hyvästä järjestyksestä selkeän ennakkotapauksen, jota muut afrikkalaiset piispat voivat jäljitellä – ja muut ortodoksiset synodit eri puolilla maailmaa voivat harkita.

Eräs amerikkalainen piispa totesi äskettäin minulle: ”Jonkun on rikottava jää.” Sillä hän tarkoitti, että jos yksi synodi etenisi asiassa ja kantaisi ensimmäisenä toimimisen ikävimmät seuraukset, muut synodit voisivat seurata ja seuraisivat. Jää on nyt murrettu Zimbabwessa! Rukoilen, että muut synodit keräävät rohkeutensa ja tahtonsa naisdiakonien vihkimiseen omissa paikalliskirkoissaan. Metropoliitta Serafim totesi: ”Naisdiakonaatin apostolisen tradition elvyttäminen kirkossamme - kukaan ei voi pysäyttää sitä, sillä sen lähteenä on itse Pyhä Henki, joka paransi sairaita ja löysi eksyneet.”

Toisen merkittävän ennakkotapauksen muodostaa se, että diakonissa Angelic on 33-vuotias, naimisissa ja hänellä on kaksi lasta. Vanhan maailman diakonissat olivat yleensä (mutta ei aina) naimattomia ja vanhempia, ja on kanoneja, joiden mukaan diakonissan tulisi olla yli 40-vuotias ja joidenkin mukaan yli 60-vuotias. Nämä ja muut vihittävän ikään liittyvät kanonit on aina ymmärretty ohjeiksi; kanonit myös toteavat, että miesten tulisi olla yli 30-vuotiaita papiksi vihittäessä, vaikka on runsaasti esimerkkejä nuoremmista papeista. Kun asiaa kysyttiin, metropoliitta Serafim totesi, että vihkimyksessä on vähemmän kysymys lain kirjaimesta ja enemmän sen hengestä. Diakonissa Angelic toimitti jo diakonisia palvelustehtäviä ja hänen katsottiin olevan hengellisesti valmistautunut ja sopiva vihkimykseen. Sen tähden kirkon tuli vihkiä hänet nyt eikä odottaa, kunnes hän olisi 40-vuotias. Olen iloinen tästä yksityiskohdasta, sillä on heitä, jotka haluavat nähdä diakonissoja ortodoksisessa kirkossa, mutta uskovat, että heidän tulisi olla vanhempia naisia ja mahdollisesti ainoastaan nunnia. Monet naiset, jotka tekevät samanlaista diakoniatyötä muualla maailmassa, ovat nuorempia ja heillä usein on perhe. On täysin järkevää vihkiä nämä naiset eikä odottaa johonkin mielivaltaiseen ikään saakka.

Kuten on kerrottu, diakonissa Angelic vihittiin käyttämällä samoja palveluskirjan rukouksia kuin miesdiakoneja vihittäessä, ja hän palvelee jo liturgisesti samoissa tehtävissä kuin miesdiakoni. Vaikka näin toimitaankin, kyseessä ei ole mistään sukupuolen häivyttämisestä. Odotetaan vahvasti, että diakonissa Angelic tuo naiselliset näkökulmansa ja lahjansa palvelutehtävään, ja on huomattava, että Zimbabwen kulttuuri on vahvasti sidoksissa sukupuoleen. Hänen arvokkuuttaan naisena kunnioitetaan vihkimyksen kautta, ei vaaranneta.

Muistan minulle äskettäin kerrotun tarinan naisten pääsemisestä Iso-Britannian poliisivoimiin. Kun naispoliisien annettiin vastata samoihin hälytyksiin kuin miesten, kävi pian selväksi, että naispoliisit olivat tietyissä tilanteissa tehokkaampia kuin miehet. Naispoliisit olivat parempia esimerkiksi kotiväkivaltatilanteiden asettamisessa tavalla, joka johti parempaan lopputulokseen kaikkien osapuolten kannalta. Nykyisin kansainvälisestikin pidetään parhaana lähettää naispoliiseja kotiväkivaltatilanteisiin silloin kuin se on mahdollista. Se seikka, että naisilla on erityinen kyky avustaa kotiväkivaltatilanteissa, kävi ilmi vasta kun naisille annettiin samat tehtävät kuin miehille. Diakonissa Angelicin tapauksessa hänellä on samat liturgiset roolit kuin miesdiakoneilla, mutta hänen sielunhoidollinen palvelutehtävänsä, joka on tiiviisti sidottu hänen liturgiseen rooliinsa, kehittyy omaan suuntaansa, koska hän on nainen.

Reaktioita

Kuten voidaan kuvitella, diakonissa Angelicin vihkimys on saanut aikaan hyvin monenlaisia reaktioita. Pääosa reaktioista on myönteisiä, jos ei ylitsevuotavan onnellisia. Vihkimystä seuraavina päivinä sain viestejä eri puolilta maailmaa ihmisiltä, jotka juhlivat Pyhän Hengen työtä ja julistivat toivon uudistumista. Yleinen viesti oli, että ihmiset (naiset ja miehet) itkivät kuullessaan uutiset. Monille ortodoksikristityille uutinen toi iloa mutta myös helpotusta; helpotusta siitä, että yhteisömme on lopulta tulossa järkiinsä. Jotkut ortodoksit olivat hämmästyneitä mutta kiinnostuneita; on vielä paljon ihmisiä, jotka eivät tiedä naisdiakonaatin historiasta tai sen mahdollisuuksista nykypäivänä.

On toki myös vastustajia. Monet heistä ovat katkeria ja aggressiivisia. Tämä on onnetonta, mutta ei hämmästyttävää, ja voimme ainoastaan rukoilla heidän sielujensa puolesta. Jotkut vastustajat ovat kunnioittavampia, mutta levittävät suoranaista väärää tietoa ja vääriä mielipiteitä. Väitetään esimerkiksi, että naisia ei koskaan 'vihitty' diakonaattiin vanhassa maailmassa, vaan heidät 'siunattiin'. Sen, että naisdiakonit todella vihittiin, ovat selkeästi todistaneet sellaiset tutkijat kuin Dr. Valerie Karras ja edesmennyt Dr. Evangelos Theodorou.

Toinen väärä väite on, että diakonissaliike ympäri maailmaa olisi seurausta maallisesta feminismistä. Vaikkakin on selvää, että oman aikamme kulttuuriset muutokset ovat nostaneet esiin kysymyksiä naisten roolista kirkossa, diakonissaliike on lähtöisin uskovien ortodoksikristittyjen piiristä, niin miesten kuin naisten. He haluavat rakentaa parempaa tulevaisuutta ortodoksiselle kirkolle ja näkevät toivoa koko diakonaatin – miesten ja naisten diakonaatin – uudistamisessa, jotta kirkko palvelisi jäseniään ja koko maailmaa.

Henkilökohtaisia havaintoja

Yksi suurimmista lahjoista, joita sain Zimbabwessa käydessäni, oli uusi näkökulma vastustajia kohtaan. Diakonissa Angelic ja hänen ympärillään olevat ihmiset keskittyivät selkeästi kirkon palvelutehtävään. Kun olet nähnyt naapuriesi lasten kuolevan koleraan, pahantahtoiset ihmiset internetissä eivät todellakaan ole tärkeitä. Kun maasi on ilmastonmuutosten eturintamassa ja kuivuus tuhoaa sitä, keskityt oikeutetusti muuhun kuin näppäimistösoitureihin. Diakonissa Angelic ja St Nektarioksen yhteisön jäsenet tietävät, että heillä on parempaa käyttöä ajalleen kuin kiinnittää huomiota vastustajiin. Samoin meillä kaikilla!

Vihkimyksen jälkeisenä iltana tyttäreni Annie ja minä – kasvolihakset kipeinä koko päivän hymyilemisestä – yritimme muotoilla sanoiksi ajatuksiamme ja tuntemuksiamme vihkimyksestä. Minulle se oli yksi elämäni riemukkaimmista päivistä, mukaan luettuna hääpäiväni ja lasten ja lapsenlapsen syntymät. Keskustelimme siitä, että olimme kuulleet diakonissa Angelicin lukevan evankeliumia ja nähneet hänen jakavan ehtoollista. Kumpikaan meistä ei ollut koskaan kuullut naisen lukevan evankeliumia kirkossa tai jakavan ehtoollista. Annie totesi, että tuntui kuin jotakin kateissa ollutta olisi pudonnut tarkalleen oikealle paikalleen. Totesimme, että olimme ensimmäistä kertaa todistamassa kirkosta sen koko täyteydessä.

(Käännös englannista suomeksi / Translation from English to Finnish: Elsi Takala)

St. Phoebe Center for the Deaconess

orthodoxdeaconess.org

stphoebecenter@gmail.com